

## سایه بازار ارز بر منافع مرحله اول هدفمندکردن یارانه‌ها

دکتر احمد تشکینی، کارشناس اقتصادی

### جهان صنعت

براساس بند (الف) ماده (۱) قانون هدفمندکردن یارانه‌ها دولت مکلف شده است قیمت حاملهای انرژی را بگونه‌ای اصلاح کند که قیمت فروش داخلی بنزین، نفت گاز، نفت کوره، نفت سفید، گاز مایع و سایر مشتقات نفت، با لحاظ کیفیت حاملها و با احتساب هزینه‌های مترتب (شامل حمل و نقل، توزیع، مالیات و عوارض قانونی) به تدریج تا پایان برنامه پنجساله پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران کمتر از نود درصد (۹۰٪) قیمت تحویل روی کشتی (فوب) در خلیج فارس نباشد. در خصوص بند مذکور چند سوال اساسی قابل طرح است: اول آنکه آیا تغییر نرخ ارز بر اجرای هدفمندکردن یارانه‌ها تاثیرگذار است؟ دوم آنکه نوسان و نظام چندنرخ‌ی چه تاثیری بر روند اجرای قانون خواهد داشت؟

برای شروع بحث فرض کنید قیمت بنزین در داخل ۱۰۰ تومان و قیمت تحویل روی کشتی (فوب) معادل ۰.۸ دلار و هر دلار ۱۰۰۰ تومان باشد (که در این صورت قیمت فوب معادل ۸۰۰ تومان خواهد بود). تحت این شرایط قیمت بنزین نباید تا پایان برنامه پنجم کمتر از ۷۲۰ تومان (۹۰ درصد ۸۰۰ تومان قیمت فوب) باشد. حال فرض کنید تحت ثبات تمام شرایط قیمت بنزین داخل از ۱۰۰ تومان به ۴۰۰ افزایش یابد. براین اساس تفاوت قیمت بنزین داخلی و فوب براساس قانون از ۶۲۰ تومان (تفاوت ۱۰۰ و ۷۲۰) به ۳۲۰ تومان (تفاوت ۴۰۰ و ۷۲۰) کاهش می‌یابد و لذا بخشی از اهداف مندرج در بند الف ماده (۱) قانون هدفمندکردن یارانه‌ها به تحقق پیوسته است. بدیهی است اگر تحت همین شرایط و در مراحل بعدی قیمت بنزین از ۴۰۰ تومان به ۷۲۰ تومان افزایش یابد تمام اهداف مطمح نظر سیاستگذار در بند الف ماده (۱) محقق شده است. حال شرایطی را تصور کنید که پس از افزایش قیمت بنزین در مرحله اول به ۴۰۰ تومان، قیمت دلار از ۱۰۰۰ به ۲۰۰۰ افزایش یابد. تحت این شرایط قیمت فوب ۱۶۰۰ می‌شود و براساس قانون قیمت بنزین نباید تا پایان برنامه پنجم کمتر از ۱۴۴۰ تومان (۹۰ درصد ۱۶۰۰ تومان قیمت فوب) باشد. این بدان مفهوم است که اگرچه تفاوت قیمت بنزین داخلی و فوب از ۶۲۰ تومان (تفاوت ۱۰۰ و ۷۲۰) به ۳۲۰ تومان (تفاوت ۴۰۰ و ۷۲۰) کاهش یافته اما با افزایش قیمت دلار مجدداً این تفاوت به ۱۰۴۰ تومان (تفاوت ۴۰۰ و ۱۴۴۰) افزایش خواهد یافت. براساس این مثال ساده مشاهده می‌شود که افزایش قیمت دلار منجر خواهد شد تا فاصله قیمت‌های داخلی و فوب بنزین (علیرغم اجرای مرحله اول قانون هدفمندکردن یارانه‌ها) افزایش بیشتری پیدا کند. به عبارت دیگر تحت

عدم ثبات نرخ ارز، تبعات و پیامدهای مثبت اجرای مراحل مختلف هدفمندکردن یارانه‌ها حذف خواهد شد و نیاز به افزایش قیمت‌های بیشتری است.

براساس آنچه عنوان شد در پاسخ به سوال اول می‌توان بیان داشت که چون مبنای قیمت‌گذاری حامل‌های انرژی برحسب قیمت‌های دلاری و تبدیل آن به ریال صورت می‌گیرد، لذا نوسان و تغییر نرخ ارز بطور مستقیم بر اجرای مراحل مختلف قانون هدفمندکردن یارانه‌ها تاثیر خواهد گذاشت. به بیان ساده افزایش نرخ دلار در برابر ریال به افزایش قیمت داخلی محصولات فوب منجر می‌شود و به تبع آن میزان افزایش در قیمت‌های ریالی برای رسیدن به اهداف مندرج در قانون را نیز افزایش می‌دهد. در پاسخ به سوال دوم نیز باید عنوان داشت که بازار آشفته و نظام دونه‌ری ارز در شرایط فعلی مانعی اساسی پیش‌روی اجرای مرحله دوم هدفمندکردن یارانه‌ها محسوب می‌شود، بدان دلیل که نرخ تسعیر تبدیل مشتقات نفتی فوب به قیمت‌های داخلی مشخص نمی‌باشد. بدان مفهوم که مشخص نیست تبدیل قیمت‌های فوب به قیمت‌های داخلی براساس ارز مرجع ۱۲۲۶ تومان یا بازار آزاد صورت خواهد گرفت؟